

SOCIÁLNY PEDAGÓG V ŠKOLE V TEORETICKEJ REFLEXII A JEHO PROBLÉMY V PRAXI

SCHOOL SOCIAL PEDAGOGUE IN THEORETICAL REFLECTION AND PRACTICAL PROBLEMS

Jolana Hroncová

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, UMB v Banskej Bystrici

Abstract:

Although the profession of social pedagogue as professional staff in schools and school facilities is better anchored in Slovakia legislatures than in other V4 countries, school practice lags far behind the legislative options. Social pedagogues are only occasionally employed in schools and have to contend with many problems in the implementation of school socio-educational prevention work. Among the most important ones there is the continued absence of professional standards: social pedagogue, lack of methodological handbooks and also limited possibilities for an update of lifelong learning. The paper presented empirical findings of a Slovak-wide research that focused on the profession of school social pedagogue.

Key words:

social pedagogue, profession of social pedagogue, a methodical handbook, professional standards, updating training

Úvod

Sociálny pedagóg v škole ako odborný zamestnanec predstavuje na Slovensku pomerne novú profesiu, ktorej školský zákon vymedzuje pomerne široké možnosti uplatnenia v školách a školských zariadeniach, no školská prax tieto možnosti využíva iba v minimálnej miere. Pokiaľ sociálny pedagóg v niektorej základnej a strednej škole existuje, musí zápasit' s mnohými problémami a zo strany ostatných pedagogických a odborných zamestnancov predstavuje ešte stále neznámu profesiu. Prudký nárast sociálnopatologických javov u detí a mládeže však vyžaduje zvýšenie efektívnosti školskej prevencie, v rámci ktorej by mal v zmysle legislatívy zohrávať ťažiskovú úlohu. Problematika sociálno-výchovnej práce v školách z aspektu funkcie sociálneho pedagóga ako odborného zamestnanca je v teoreticko-metodickej rovine zatiaľ nedostatočne spracovaná. Týmto smerom sú orientované prakticky iba práce „Banskobystrickej školy sociálnej pedagogiky“, ktorá pôsobí na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Tento fakt je spôsobený najmä tou skutočnosťou, že do súčasnosti je na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici jediné vysokoškolské pracovisko, ktoré pripravuje sociálnych pedagógov v magisterskom študijnom programe *Sociálna pedagogika*, v odbore *Pedagogika*, pre ich pôsobenie v škole. Na iných fakultách mali akreditované iba bakalárske programy, s výnimkou Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity, kde pripravovali študentov v študijnom odbore *Sociálna pedagogika a vychovávateľstvo*, ktorý je však orientovaný najmä na výchovu mimo vyučovania.

Profesia sociálneho pedagóga v škole – teória, legislatíva a problémy v praxi

Profesia sociálneho pedagóga v škole patrí na Slovensku medzi nové a ešte stále nedostatočne známe profesie. Legislatívne bola ukotvená v Zákone č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) v §130 kde sociálny pedagóg je zaradený medzi ďalšie zložky výchovného poradenstva a prevencie, kde patria výchovný poradca, školský psychológ, školský špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, sociálny pedagóg a koordinátor prevencie. Zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch č. 317/2009 začlenil sociálneho pedagóga do kategórie odborných zamestnancov a jeho činnosti vymedzuje v § 24 takto: „Sociálny pedagóg vykonáva odborné činnosti v rámci prevencie, intervencie a poskytovania poradenstva najmä pre deti a žiakov ohrozených sociálno-patologickými javmi, zo sociálne znevýhodneného prostredia, drogovy závislých alebo inak znevýhodnených deťom a žiakom, ich zákonných zástupcov a pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení. Sociálny pedagóg plní úlohy sociálnej výchovy, podpory prosociálneho, etického správania, sociálnopedagogickej diagnostiky prostredia a vzťahov, sociálnopedagogického poradenstva, prevencie sociálnopatologických javov a reedukácie správania. Vykonáva expertízu činnosť a osvetovú činnosť.“

Keďže profesia sociálneho pedagóga je pomerne neznáma, s jej realizáciou majú školskí sociálni pedagógovia v praxi viaceré problémy. V roku 2012 sme na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici usporiadali odborný seminár pod názvom „*Sociálny pedagóg v škole*“, na ktorý sme pozvali aj sociálnych pedagógov z praxe, vrátane školských sociálnych pedagógov. Školskí sociálni pedagógovia medzi najzávažnejšie problémy, ktoré im sťažujú prácu zaradili:

Absencia profesijného štandardu: „*Sociálny pedagóg*“.

Nedostatok metodických príručiek pre činnosť sociálnych pedagógov v škole.

Absencia možností ďalšieho aktualizáčného vzdelávania pre sociálnych pedagógov v praxi.

Na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB sa preto v posledných rokoch zameriavame dominantne na riešenie týchto problémov, jednak v oblasti vedecko-výskumnej činnosti, ale aj v publikačnej a pedagogickej činnosti. Prípravu profesijného štandardu: *Sociálny pedagóg* sme mali naplánovanú v rámci projektu KEGA č. 030UMB-4/2014 pod názvom „*Vypracovanie a overovanie koncepcie aktualizáčného vzdelávania pre sociálnych pedagógov pôsobiacich v praxi s osobitným zreteľom na školských sociálnych pedagógov*“. Z tohto dôvodu zodpovedná riešiteľka (prof. J. Hroncová) vyvinula iniciatívu smerom k vedeniu Odboru pedagogických a odborných zamestnancov siete škôl a školských zariadení, kontinuálneho vzdelávania na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu so žiadosťou o informáciu, či už profesijný štandard nie je spracovaný a v prípade negatívnej odpovede sme ponúkli spoluprácu na jeho tvorbe. Riaditeľ odboru pozitívne hodnotil našu ponuku na spoluprácu a sprostredkoval nám participáciu na príprave profesijného štandardu *Sociálny pedagóg* s koordinátorkou odbornej aktivity 1.1 Projektu PKR, pracovníčkou metodicko-pedagogického centra detašovaného pracoviska v Žiline, koordinátorkou pracovnej skupiny. Profesijný štandard *Sociálny pedagóg* sa nachádzal v štádiu prípravy a preto naša participácia na jeho tvorbe bola umožnená, čo hodnotíme z pozície vzdelávateľov sociálnych pedagógov vysoko pozitívne. Naša účasť na jeho spracovaní a výsledky boli hodnotené zo strany vedúcej projektu vysoko pozitívne. Profesijný štandard *Sociálny pedagóg* bol vypracovaný Metodicko-pedagogickým centrom v Bratislave v rámci projektu „*Profesijný a kariérový rast*“ v operačnom programe Vzdelávanie, ktorý bol financovaný z prostriedkov Európskej únie. V

súčasnosti je profesijný štandard *Sociálny pedagóg* ešte stále, na škodu vecí, v pripomienkovom konaní.

V spolupráci s ďalšími kolegami z našej Katedry pedagogiky a tiež sociálnymi pedagógmi z praxe sme v roku 2013 vytvorili aj metodickú príručku Hroncová, J. – Emmerová, I. – Kropáčová, K. a kol.: *Preventívna sociálno-výchovná činnosť v škole*. (Metodická príručka pre sociálnych pedagógov a koordinátorov prevencie), na spracovaní ktorej sa okrem vysokoškolských učiteľov podieľali aj sociálni pedagógovia z praxe, najmä z centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (najmä K. Kropáčová, I. Tichý a tiež D. Paučíková z úradu práce, sociálnych vecí a rodiny). Táto metodická príručka predstavuje východiskovú publikáciu zameranú na sociálno-výchovnú činnosť v škole, na ktorú budú nadväzovať ďalšie metodické príručky pre jednotlivé stupne škôl.

V rámci projektu KEGA č. 030UMB-4/2014 pod názvom „Vypracovanie a overovanie koncepcie aktualizácie vzdelávania pre sociálnych pedagógov pôsobiacich v praxi s osobitným zreteľom na školských sociálnych pedagógov“ sme vytvorili aj koncepciu aktualizácie vzdelávania, ktorá bola zo strany MŠVVaŠ 9. februára 2016 schválená ako program kontinuálneho vzdelávania s názvom „Prípravné atestačné vzdelávanie pre prvú atestáciu pre odborných zamestnancov – sociálnych pedagógov v školách a školských zariadeniach“. V rokoch 2014 – 2015 sme zrealizovali celoslovenský výskum zameraný na pôsobenie sociálnych pedagógov v škole a zisťovanie ich problémov v praxi, výsledky ktorého prezentujeme v publikácii Hroncová, J. – Emmerová, I. a kol. „*Sociálny pedagóg v škole v teoretickej reflexii a praxi*“ (2015). V tomto príspevku priblížime iba niektoré čiastkové výsledky.

Metodologické východiská výskumu sociálnych pedagógov v škole

Predmetom výskumu bola analýza špecifik a problémov sociálno-výchovnej práce sociálnych pedagógov v základných školách v siedmich krajoch Slovenskej republiky, a síce v Banskobystrickom, Nitrianskom, Košickom, Trenčianskom, Trnavskom, Prešovskom a Žilinskom kraji. Cieľom výskumu bolo zisťovanie špecifik a problémov sociálnych pedagógov v základných školách. Ďalej sme zamerali pozornosť na zistenie výskytu sociálno-patologických javov, resp. porúch správania u žiakov v skúmaných základných školách, ktorým sociálni pedagógovia venujú ťažiskovú pozornosť.

Pozornosť sme venovali tiež zameraniu, druhom a metódam sociálno-výchovnej práce v škole v zmysle legislatívneho vymedzenia činnosti sociálneho pedagóga v Zákone č. 317/2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch § 24 a tiež sme ich komparovali s pripravovaným Profesijným štandardom: „*Sociálny pedagóg*“. Pri zbere empirických faktov sme využívali štandardné empirické výskumné metódy a síce dotazník vlastnej konštrukcie pre školských sociálnych pedagógov v základných školách a obsahovú analýzu dokumentov oficiálnej povahy (školské legislatívne normy a Profesijný štandard: „*Sociálny pedagóg*“). Dotazník bol distribuovaný prostredníctvom emailu alebo elektronickou formou s použitím programu Google Docs.

Výskumnú vzorku tvorili školskí sociálni pedagógovia pôsobiaci v základných školách v rámci Projektu inkluzívnej edukácie PRINED, ale aj na pracovných pozíciách. Výber tejto vzorky bol zámerný z toho dôvodu, že v roku 2015 na pracovnej pozícii sociálneho pedagóga ako odborného zamestnanca pôsobilo na Slovensku ešte málo sociálnych pedagógov. Využili sme preto aj sociálnych pedagógov pôsobiacich v rámci Projektu inkluzívnej edukácie PRINED čo nám umožnilo získať väčšiu výskumnú vzorku pre účely nášho výskumu. V prípravnej fáze výskumu boli respondenti oslovení prostredníctvom listu riaditeľom škôl a tiež dotazníka pre sociálnych pedagógov, ktorý sme zaslali na všetky školy, ktoré sa prihlásili do projektu PRINED. Niektoré školy však na našu ponuku nereagovali. Zo 100 oslovených škôl nám odpovedalo 64 sociálnych pedagógov. Najvyššie zastúpenie sociálnych pedagógov, ktorí boli zapojení do

výskumu, pochádzalo zo základných škôl v Banskobystrickom, Prešovskom a Košickom kraji, čo bolo spôsobené tou skutočnosťou, že do projektu PRINED sa mohli prihlásiť iba základné a materské školy s vyšším zastúpením žiakov rómskeho etnika a tiež zo znevýhodneného sociálneho prostredia. V týchto krajoch sú Rómovia početnejšie zastúpení než v ďalších skúmaných krajoch.

Vybrané empirické zistenia o pôsobení sociálnych pedagógov v škole na Slovensku a zameraní ich sociálno-výchovnej činnosti v komparácii s legislatívou a profesijným štandardom: *Sociálny pedagóg*

Sociálno-výchovnú činnosť a cieľové skupiny pôsobenia sociálnych pedagógov v školách a školských zariadeniach, v ktorých ich pôsobenie školská legislatíva umožňuje, bližšie konkretizuje Zákon č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní a najmä Zákon č. 317/2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch v § 24, ktorý uvádza, že sociálny pedagóg vykonáva odborné činnosti v rámci prevencie, intervencie a poskytovania poradenstva najmä pre žiakov ohrozených sociálnopatologickými javmi, zo sociálne znevýhodneného prostredia, drogovu závislým alebo inak znevýhodneným deťom a mládeži. Pri výskume nás preto zaujímalo, ktorej skupine žiakov venujú sociálni pedagógovia pozornosť v rámci školskej sociálno-výchovnej činnosti v škole. Týmto smerom sme zamerali výskumnú úlohu č. 1: „Zistiť, na ktorých žiakov a aké výchovné problémy v správaní žiakov sa školskí sociálni pedagógovia v rámci preventívneho a reedukatívneho pôsobenia zameriavajú a ako pristupujú k ich riešeniu.“

Z výpovedí sociálnych pedagógov vyplynulo, že najväčšiu pozornosť venujú žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia, čo uviedlo 56 sociálnych pedagógov, ďalej žiakom z málopodnetného prostredia (n=44), na treťom mieste sa umiestnili žiaci z marginalizovaných skupín obyvateľstva (n=34) a poslednú skupinu tvorili žiaci s poruchami správania (n=25). Možno konštatovať, že sociálni pedagógovia sa v škole venujú ťažiskovo tým skupinám žiakov, ktoré vymedzuje školská legislatíva, teda žiakom pochádzajúcim zo sociálne znevýhodneného prostredia a s poruchami správania. V rámci monitoringu porúch správania u žiakov sociálni pedagógovia uvádzali aj výskyt najčastejších porúch rizikového správania, ktoré uvádzame v T1.

Tab. 1: Najčastejšie rizikové správanie u žiakov skúmaných základných škôl podľa výpovedí sociálnych pedagógov

Alternatívy	n	%
Agresivita	58	90,63
Fajčenie	43	67,19
Šikanovanie, kyberšikanovanie	41	64,06
Záškolačstvo	35	54,69
Delikvencia mladistvých	24	37,50
Toxikománia	22	34,38
Iné	21	32,81

Súčet presahuje 100%, pretože respondenti mali možnosť označiť viac možností (N=64)

Z výpovedí sociálnych pedagógov uvedených v T1 vyplýva, že k najčastejším poruchám správania u žiakov v skúmaných základných školách patrí agresivita,

šikanovanie a kyberšikanovanie. K ďalším frekventovaným poruchám správania patrí fajčenie, záškoláctvo, delikvencia a toxikománia.

Profesia školského sociálneho pedagóga je pomerne novou profesiou, ktorá nie je úplne známa nielen v laickej verejnosti, ale ani v decíznej sfére a na škodu vecí aj v školskom prostredí. Aj keď je legislatívne sociálny pedagóg ako školský odborný zamestnanec ukotvený od roku 2008, v súvislosti s výkonom tejto funkcie existuje mnoho problémov a nejasností. V tejto súvislosti V. Zemančíková (2012, s. 165) uvádza, že: „ Z pohľadu pôsobenia sociálnych pedagógov v základných a stredných školách možno konštatovať, že vedenie škôl a ani učitelia dostatočne nepoznajú profesijné kompetencie tohto odborníka“, ale k jeho pôsobeniu v škole majú zvyčajne pozitívny postoj.

Aj iní sociálni pedagógovia z praxe, ktorí vystúpili na seminári „*Sociálny pedagóg v škole*“ v roku 2012, poukazovali na mnoho problémov a nejasností pri výkone ich sociálno-pedagogickej činnosti v škole. Ich činnosť podľa nich predstavuje „pole neorané“ a jedna školská sociálna pedagogička, prítomná na seminári, sa vyjadrila v tom zmysle, že: „sociálni pedagógovia v škole boli hodení do vody, v ktorej sa učia plávať.“ Sociálni pedagógovia v škole sú často poverovaní úlohami, ktoré nesúvisia so zameraním ich sociálno-výchovnej činnosti, ale musia reagovať na aktuálnu potrebu riešenia porúch správania u žiakov, alebo suplovať hodiny, teda podľa požiadaviek učiteľov. V rámci nášho výskumu sme si preto stanovili aj ďalšiu úlohu „*Zistiť sociálno-výchovné činnosti, ktoré školskí sociálni pedagógovia realizujú v školách a porovnať ich s činnosťami, ktoré ukladá sociálnym pedagógom Zákon č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní, Zákon č. 317/2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a tiež pripravovaný Profesijný štandard: „Sociálny pedagóg“*“.

Z výpovedí skúmaných školských sociálnych pedagógov vyplynulo, že všetci skúmaní respondenti vykonávajú v rámci sociálno-výchovnej práce v škole poradenské, diagnostické a preventívne činnosti, čo hodnotíme pozitívne, pretože odrážajú zameranie činnosti uvedené v § 24 Zákona č. 317/2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a tiež patria medzi ťažiskové činnosti podľa pripravovaného profesijného štandardu „*Sociálny pedagóg*“. Najmenej sú zastúpené v rámci výkonu ich činnosti v škole terapeutické a rehabilitačné činnosti, ktoré uviedlo iba 15 (23,4%) respondentov. Tieto činnosti však viac patria do kompetencií sociálnych pedagógov pracujúcich v centrách pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie.

Sociálno-pedagogické poradenstvo je uvedené v Zákone č. 317/2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch, kde sa uvádza, že sociálny pedagóg poskytuje poradenstvo „najmä pre deti a žiakov ohrozených sociálnopatologickými javmi, zo sociálne znevýhodneného prostredia, drogovou závislým alebo inak znevýhodneným deťom a žiakom, ich zákonným zástupcom a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení“. Sociálno-pedagogické poradenstvo je konkretizované aj v profesijnom štandarde „*Sociálny pedagóg*“ v kompetencii 2.4 pod názvom „*Realizovať sociálnu výchovu, poradenskú a konzultačnú činnosť*“. Podľa výpovedí školských sociálnych pedagógov je ich poradenská činnosť zameraná najmä na poradenstvo žiakom, čo uviedlo 64 (100%) sociálnych pedagógov, rodičom a zákonným zástupcom žiakov poskytuje poradenstvo 40 (64,1%) a učiteľom 51 (79,7%) respondentov. Možno konštatovať, že sociálno-pedagogické poradenstvo je už v súčasnosti primerane zastúpené v práci sociálnych pedagógov v škole, čo hodnotíme pozitívne.

Sociálno-pedagogická diagnostika predstavuje ďalšiu významnú činnosť v práci školských sociálnych pedagógov, ktorú tiež zdôrazňuje vyššie uvedený zákon a profesijný štandard „*Sociálny pedagóg*“. V zmysle profesijného štandardu „*Sociálny pedagóg*“ je sociálno-pedagogická diagnostika zameraná jednak na identifikáciu

vývinových a individuálnych charakteristík žiaka, ďalej na špecifiká sociálneho a emocionálneho vývinu a analýzu socio-kultúrneho prostredia a jeho vplyvu na žiaka. K ťažiskovým činnostiam v práci sociálnych pedagógov, ktoré od svojho vzniku zdôrazňuje sociálna pedagogika, nielen u nás, ale aj v zahraničí, je prevencia sociálnopatologických javov u detí a mládeže. Preventívna činnosť je zdôrazňovaná aj v Zákone č. 317/2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch, kde sa v § 24, kde sa na začiatku uvádza, že: „Sociálny pedagóg vykonáva odborné činnosti v rámci prevencie, intervencie a poskytovania poradenstva najmä pre deti a žiakov ohrozených sociálno-patologickými javmi ...“, pričom ešte aj na konci § 24 je opäť uvedené, že „sociálny pedagóg plní úlohy prevencie sociálnopatologických javov a reedukácie správania.“ Zo znenia tohto zákona vyplýva, že sociálny pedagóg v školách a školských zariadeniach realizuje prevenciu, nielen na úrovni primárnej, ale aj sekundárnej a nezriedka aj terciárnej prevencie. Na preventívny rozmer sociálno-výchovnej činnosti kladie dôraz aj profesijný štandard „Sociálny pedagóg“ v 2. dimenzii pod názvom „Proces odbornej činnosti“, kde sa uvádza, že „sociálny pedagóg má ovládať preventívny rozmer činnosti sociálnych pedagógov“. V kompetencii 2.3 po názvom „Realizovať prevenciu“ sú vymedzené nutné vedomosti a spôsobilosti, ktoré musí školský sociálny pedagóg, na viacerých kariérnych úrovniach ovládať. Z nášho výskumu vyplýva, že prevencii sociálnopatologických javov venujú skúmaní respondenti značnú pozornosť, pričom využívajú rôzne formy preventívnej činnosti. Ich prehľad uvádzame v tabuľke T2.

Tab. 2: Najčastejšie realizované formy prevencie sociálnymi pedagógmi

Alternatívy	n	%
Prednášky pre žiakov	60	93,75
Triedne diskusie	53	82,81
Projekty prevenčnej práce	52	81,25
Besedy so žiakmi	52	81,25
Rozhovor so žiakmi	45	70,31
Kultúrno-preventívne podujatia	40	62,50
Skupinové interakčné hry a cvičenia	33	51,56
Zážitkové besedy	26	40,63
Telefonické intervencie	9	14,06
Prednášky pre učiteľov	7	10,94
Návštevy v rodine	5	7,81

Súčet presahuje 100%, pretože respondenti mali možnosť označiť viac možností (N=64)

Ako vyplýva z T2, medzi najčastejšie formy preventívnych aktivít patria prednášky, ktoré uviedli takmer všetci sociálni pedagógovia (93,75%). Prednášky nie sú odborníkmi považované za efektívnu formu preventívnej činnosti, najmä v základnej škole, pretože predstavujú v podstate vysokoškolskú formu výučby. V základnej škole by sa mali využívať najmä v spojení s besedou alebo inými názornými metódami.

Pozitívne možno hodnotiť, že školskí sociálni pedagógovia využívajú aj dialogické formy preventívnej činnosti u žiakov, napríklad besedy a rozhovory so žiakmi. Z výpovedí sociálnych pedagógov tiež vyplýva, že projekty preventívnej práce využíva väčšina respondentov (81,25%), čo hodnotíme pozitívne, pretože ide o náročné a dlhodobé formy preventívnych aktivít.

V rámci nášho výskumu sme ďalej chceli zistiť, s ktorými problémami sa súčasní sociálni pedagógovia v škole sa stretávajú najčastejšie pri výkone svojej funkcie. Ich výpovede uvádzame v T3.

Tab. 3: Problémy sociálnych pedagógov pri vykonávaní sociálno-výchovnej práce v základných školách

Alternatívy	n	%
Nedostatočné vedomosti o funkcii sociálneho pedagóga zo strany rodičov a žiakov	42	65,63
Nejasné kompetencie sociálnych pedagógov	41	64,06
Priestorové problémy	37	57,81
Nezáujem učiteľov o spoluprácu s nimi	34	53,13
Nezáujem rodičov o spoluprácu s nimi	31	48,44
Nedostatočné možnosti kontinuálneho vzdelávania	31	48,44
Nedostatok vymedzeného času k výkonu svojej funkcie	29	45,31
Nezáujem žiakov o spoluprácu s nimi	5	7,81

Súčet presahuje 100%, pretože respondenti mali možnosť označiť viac možností (N=64)

Z výpovedí skúmaných školských sociálnych pedagógov vyplýva, že sa pri výkone svojej funkcie v základných školách stretávajú s viacerými problémami. Väčšina z nich uvádzala nedostatočné vedomosti o funkcii sociálneho pedagóga zo strany rodičov a ich nezáujem o spoluprácu s nimi. Ďalej sa sociálni pedagógovia sťažovali na nejasné kompetencie sociálnych pedagógov, čo súvisí s absenciou profesijného štandardu: *Sociálny pedagóg*, ďalej uvádzali priestorové problémy a nezáujem učiteľov o spoluprácu s nimi. Takmer polovica respondentov uvádzala „nedostatok vymedzeného času“ k výkonu svojej funkcie, pričom mnohí z nich navrhovali začlenenie tzv. „hodín prevencie“ do učebného plánu škôl, aby bola ich činnosť systematická a priebežná a neboli by závislí iba od počtu suplovaných hodín, v rámci ktorých im spravidla preventívna činnosť bola umožňovaná. Skúmaní sociálni pedagógovia pôsobili najmä v rámci projektu PRINED, ktorý je časovo obmedzený iba do konca roka 2015 a preto problematika aktualizácie vzdelávania nebola u nich dominantne zdôrazňovaná, hoci chceli naďalej pokračovať v tejto práci. Alternatívu „nedostatočne možnosti kontinuálneho vzdelávania“ uviedlo iba 31 čiže 48,44% respondentov, čo zrejme bolo ovplyvnené iba dočasným trvaním projektu PRINED. Ich

záujem o ďalšie vzdelávanie a konkrétna identifikácia problémov svedčí o ich pozitívnom vzťahu k tejto práci a snahe zvýšiť efektívnosť sociálno-výchovnej činnosti v škole.

Sociálni pedagógovia považovali za značné znevýhodnenie skutočnosť, že v porovnaní s pedagogickými pracovníkmi, ich činnosť nie je presne vymedzená v učebnom pláne, a preto nemôže byť systematicky a pravidelne zameraná na každú triedu a žiadali presnejšie časové vymedzenie ich činnosti, napr. po ukončení triednických hodín.

Ich pôsobenie v rámci projektu PRINED hodnotili pozitívne a takmer všetci zdôrazňovali nutnosť jeho pokračovania a profesionalizácie prevencie sociálnopatologických javov v základných školách. Podľa nich práca s problémovými žiakmi a prevencia sociálnopatologických javov sa musia realizovať ako dlhodobý, systematický proces v spolupráci s inými odbornými a pedagogickými zamestnancami. Sociálni pedagógovia oceňovali najmä skutočnosť, že môžu väčšiu pozornosť venovať najmä problémovým žiakom, a žiakom pochádzajúcim zo sociálne znevýhodneného prostredia, v dôsledku čoho pomáhajú nielen týmto žiakom, ale aj ich rodičom, škole samotnej a najmä učiteľom, ktorí môžu nerušene realizovať výchovno-vzdelávací proces so všetkými žiakmi, pretože nárast deviantného správania u žiakov na Slovensku sa stáva tvrdou realitou. Upozorňuje na to aj *Správa o stave školstva na Slovensku a o systémových krokoch na podporu ďalšieho rozvoja z roku 2013*, kde sa (2013, s.50) uvádza, že: „Za výrazný problém školstva považujeme ohrozenie bezpečnosti detí a žiakov, pedagogického a nepedagogického personálu škôl (šikanovanie žiakov, napádania učiteľov zo strany žiakov alebo ich zákonných zástupcov... ..Veľkým problémom a zároveň príčinou agresívneho správania sa javia narušené sociálne vzťahy v triedach, podceňovanie závažnosti náznakov agresívneho správania detí a žiakov“ Na odstránenie týchto a ďalších problémov je potrebné okrem iných úloh: „Zvýšiť počet odborných zamestnancov pre oblasť prevencie“ (2013, s. 51).

Záver

Pozitívne hodnotíme, že na Slovensku, už školská legislatíva ukotvuje sociálnych pedagógov v školách a školských zariadeniach, tiež v špeciálnych výchovných zariadeniach a v školských internátoch, v dôsledku čoho sme v porovnaní s Českou a Poľskou republikou vo výhodnejšej situácii. Na škodu veci však sociálny pedagóg v škole, podobne ako iní odborní zamestnanci, v zmysle vyššie uvedených zákonov a príslušnej vyhlášky v škole pôsobiť iba „môžu, nie musia“, čo spôsobuje ešte stále ich slabé zastúpenie v slovenských školách na stabilných pracovných pozíciách. Ostáva nám však iba pedagogický realizmus, že s nárastom deviantného správania u žiakov si decízna sféra uvedomí, že legislatívne ukotvenie sociálneho pedagóga v škole nestačí pokiaľ naozaj nebude v škole pôsobiť v oblasti sociálno-výchovnej činnosti, najmä voči žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia a žiakom, u ktorých je zvýšené riziko vzniku deviantného správania, tak ako to školská legislatíva a tiež vypracovaný profesijný štandard Sociálny pedagóg uvádzajú.

Literatúra

HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. a kol. *Sociálny pedagóg v škole v teoretickej reflexii a praxi*. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo UMB v Banskej Bystrici, 2015, ISBN 978-80-557-0957-4. 278 s.

Správa o stave školstva na Slovensku a o systémových krokoch na podporu jeho ďalšieho rozvoja. Bratislava : MŠVVaŠ, 2013.

ZEMANČÍKOVÁ, V.: Sociálny pedagóg ako odborný zamestnanec školy v reflexii učiteľov základných a stredných škôl. In HRONCOVÁ, J. EMMEROVÁ, I. a kol.: *Sociálny pedagóg v škole*. Banská Bystrica : PF UMB, 2012, ISBN 978-80-557-0465-4. 242 s.

Adresa autora**Prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.**

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, UMB v Banskej Bystrici

Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica

jolana.hroncova@umb.sk